

מפניני הפרשה - מאמר

"באין חזון, ייפרע עם!"

הנביא ירמיהו אומר: "מי האיש החכם ויבן את זאת, ואשר דיבר פי ה' אליו, ויגידה: על מה אבדה הארץ?... ויאמר ה': על עזבם את תורתני...!". וביארו חכמים במסכת נדרים: דבר זה נשאל לחכמים - ולא פירשוהו, לנביאים - ולא פירשוהו. עד שפירשו הקב"ה בעצמו, שנאמר: "ויאמר ה', על עזבם את תורתני...". שלא ברכו תורה בתחילה. פירש רש"י: כשהיו עוסקים בתורה לא היו מברכים לפניה, וכיון שלא בירכו גילו דעתם שאינה מתנה השוכה להם. דבר זה מעורר תמיה גדולה, שהרי פרק זה פותח בעבירות החמורות שעשו ישראל באותה תקופה: "כי כולם מנאפים, עצרת בוגדים - מרעה אל ראה יצאו...". ומקראות מפורשים יש שמקדש ראשון, מפני מה הרב? מפני שלושה דברים שהיו בו, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים" - כיצד יובן שדבר זה נשאל לחכמים, ולא פירשוהו? ועוד שהחמאים מניחים באותו פרק עצמו, באותה נבואה. מדוע איש לא ידע, ונצרכו לתשובתו של הקב"ה? והשאלה הנוקבת יותר: במקום שהבורא יתברך יזכיר את החמאים הכבדים, הנוראים, הנ"ל, מזכיר הוא את הקל שבקלות. הימנעות ממצוות עשה. כשידוע שהימנעות מקיום מצווה, תשובתה היא הקלה ביותר. ומכל העונות מוזכר רק העון של הימנעות ממצוות ברכת התורה!

כשנתבונן בדבר נבין, שהשאלה היא עמוקה הרבה יותר, ורק הקב"ה יכול לענות עליה. כך שאל ירמיהו הנביא: נכון שהמצב הדרדר והגיע לנקודת שפל המורה נכון שהעם נגוע בנוראות שבעונות - אבל כיצד ארע הדבר? הרי: "אנוכי נטעתך שורק, כולו זרע אמת" - "ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה?". כלומר הרי עם ישראל הוא עם כה קדוש ונשגב, עם ה' במלוא מובן המילה, כמה שנים עברו מאז שבדקו מדין ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ! אם כן מה קרה, כיצד ארעה ההידרדרות המהירה, המרסקת!?

על כך לא הייתה לא לחכמים, לא לנביאים, הכל עמדו תוהים. עד שבא הקב"ה, הוקר כליות ולב, וגילה את הרו: על שלא ברכו בתורה תחילה. כלומר גם אם למדו אותה, ושמרו את מצוותיה, לא הייתה בעיניהם מתנה חשובה! היה עיוות של סולם הערכים, הפכו את סדר הקדימויות. במקום להכיר בכך שענייני העולם הזה הם כפרוודור לענייני העולם הבא, לקנייני הנצח שהם המרקלין והעיקר. כלומר נכון שיש לעבוד ולהרוויח, יש להרוש ולקצור, אבל לא זה העיקר ולא זו התכלית. התכלית והעיקר היא ההתעלות, הרוחניות, קניית השלימות האישית והציבורית. במקום להכיר בכך "הפכו את היוצרות". הפכו את הנהגות לעיקר: את האושר למודד ההצלחה, את הרכוש למודד האושר, שמו את המעמד והנכסים לראש מעייניהם. נכון אין זו עבירה, אבל זה פתח לאיבוד ערכי החברה, כי "באין חזון - ייפרע עם!".

זה המסר שבצווי: "סביב לאוהל מועד יחנו בני ישראל, ובמעגל הפנימי: "והלויים יחנו סביב למשכן העדות". כלומר שאוהל מועד, השראת השכינה ועבודת ה', יהיו נקודת המרכז בחיי העם בכלל, ובחיי כל אחד בפרט. נראה שזו כוונת חז"ל: "ארץ ישראל נתונה באמצע העולם וביאר המהר"ל שאין הכוונה גיאוגרפית, אלא לנקודת המרכז ולקוטב המהותי, וירושלים באמצע ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש, וארון הברית באמצע ההיכל".

בין אדם לחבירו

המצווה להוכיח את עמיתנו לא הלה לגבי יהודי המוגדר כמומר - כלומר יהודי יהודע את החיובים ההלכתיים ומשמעות אי קיומם, ומתעלם מהם.

לעיתים תהיה תועלת גדולה יותר כשהתוכחה תיעשה על ידי אדם אחר, כגון ידיד קרוב או רב. ובמצב זה מותר לאדם שהיה עד לעבירה לפנות לידיד או לרב, לספר לו על כך ולבקשו למפל בעניין. אולם, אסור לאלו שהדברים סופרו להם לפעול רק עפ"י מה שסיפרו להם, מבלי לברר בעוד דרך את אמיתות הדברים.

שואל ומשיב

שאלה: מהו המקור ללמוד תורה כל ליל שבועות ומה גדרה?

תשובה: רבים נוהגים ללמוד תורה בשמחה כל ליל חג השבועות. מנהג זה מבואר בזהר חלק ג' צח. "חסידים הראשונים לא היו ישנים באותו הלילה והיו עוסקים בתורה...". וכן בזהר חלק א' ת. "היה רבי שמעון וכל החברים מרננים ברננת התורה, וכל אחד מהם היה מחדש דברי תורה. והיה רבי שמעון שמה ועמו כל שאר החברים. אמר להם רבי שמעון: בני, אשרי חלקכם, כי למחר לא תבוא הכלה אל החופה אלא עמכם, משום שכל אלו העוסקים בתיקוני הכלה בלילה הזה ושמתים בה, כולם יהיו נרשמים ונכתבים בספר הזיכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות וכתרים של העולם העליון.

להבנת דברי זהר נבאר שיום מתן תורה נקרא יום התונה, שבו התקשר הקב"ה עם כנסת ישראל כהתן עם כלתו, כמובא במסכת תענית כו. ובכל שנה בחג השבועות חוזר עניין מתן תורה להתגלות, והזרת כנסת ישראל להתחבר אל הקב"ה ככלה לחתנה. לדעת המקובלים, לימוד תורה בלילה זה מכין את כנסת ישראל לקבלת התורה באופן היפה ביותר, ובוה זוכה היא להתעלות אל הקב"ה ולהתייחד ולהתקשר עמו יותר. וזוכים ישראל לשפע של תורה וחיים וברכה לכל השנה. אמר האר"י הקדוש, שכל העוסק בתורה כל הלילה ולא יישן אפילו רגע אחד, מובטח לו שישלים את שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא, שכל חיי האדם תלויים בוה. בתחילה יהידי סגולה נהגו ללמוד בלילה, אך עקב דברי האר"י, המנהג להתפשט והפך לנחלת רבים. אך נדגיש את דברי הבן איש חי בפרשת מדבר ג', שהזכירו המקובלים שהנשאר ער יעסקו בתורה כל הלילה בלי לבטל את זמנו בדברים בטלים.

נציין שאין חובה לקיים מנהג זה, ומי שקשה לו להישאר ער לעסוק בתורה כל הלילה, רשאי לישון. ויש מגדולי הרבנים שהעדיפו לישון בליל חג השבועות, כי שיערו בעצמם שאם יישארו ערים כל הלילה, לא יוכלו לכוון כראוי בתפילת שחרית ומוסף, או שלא יוכלו ללמוד בלילה בערנות מספקת, או שיאלצו לעסוק בהשלמת שעות שינה עד שהדבר יגרום לביטול תורה, או שלא יוכלו לשמוח כראוי בחג בהיותם עייפים.

מפניני הפרשה - רעיון

קחת, גרשון ומררי

"נשא את ראש בני גרשון גם הם" (פרק ד'-כב) מדוע כתוב "גם הם"? וכי יעלה על הדעת שלא לשאת אותם? וכן, למה להלן אצל בני מררי לא נאמרה כלל לשון נשיאת ראש, כי אם רק "בני מררי למשפחותם לבית אבותם תפקוד אותם (פסוק כט)? נראה לומר, ששלושת בני לוי מרמזים על שלושת תקופותיו של עם ישראל. 'קחת' רומז לתקופה בה היו ישראל מקובצים בארצם: 'קחת' מלשון 'ולו יקחת עמים', היו עומדים ברום המעלה: "ובני קחת עם רם". היו מאירים העולם: 'יצהר' לשון 'צהר' והיו עוזים וחוקים בקדושתם ובהתחברותם לה' יתברך: 'חברון ועוזיאל'. לתקופה כזאת יאה ביותר לשון נשיאת ראש.

'גרשון' - רומז על תקופה בה גלו ישראל מארצם, גרשון: לשון גרוש, לפיכך אמר הכתוב, שאע"פ שגלו מארצם ככל זאת עדיין המה גם רמים ונשואי ראש "נשא את ראש... גם הם" לפי שהם מבטלים את עצמם מפני חמיהם ולומדים תורה מפיהם והרי זה נחשב כאילו היו מקריבים קורבנות. כפי שאמרו חכמינו: "בכל מקום מוכתר ומוגש לשמי ומנחה מהורה אלה תלמידי חכמים שבבבל שעוסקים בתורה כאילו הקריבו כל הקורבנות", "ובני גרשון לבני ושמעי" שנתלכנו ונתחברו חמאיהם על שום ששמעו בקול חמיהם.

ואילו "מררי" מרמז על התקופות הנוראות והמרות "מררי" מלשון "וימררו את חייהם", שבהם ישראל נרמסים ונשפלים עד עפר, "בני מררי מחלי ומושי" שהם סובלים כל מיני חליים ואיסורים והם מנותקים מן הכל ואעפ"כ מוסרים את נפשם בעד ה' יתברך ותורתו, והרי אין טעם לומר: "נשא את ראשם לבית אבותם" שכן אינם מכחינת טפל לאבותם אלא עולים בהרבה על גביהם כפי שאמרו חכמינו "דורו של שמד אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה אורנה בת מרים ורהמים פריגל ע"ה
 סולמנה בת לאה כהן ע"ה לאה בת אסתר ז"ל אסתר בת מרים כהן ע"ה
 מלכה בת מוסאלם סעדיה ע"ה נעמי בת אהובה תמאם ז"ל
 חנה בת בודה עמיר ז"ל מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה אלכסנדר בן דוד (ויים) ע"ה
 ר' ברוך בן איטו ביטון ע"ה זלמן בן חזקיהו ושרה הנימוב ז"ל
 יעקב בן לטיפא זעפרני ז"ל משה בן פולינה סרדם ז"ל והי"ד
 יוסף אבישב בן מיכל אסתר עמיחי ע"ה

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:24
יציאת השבת: 20:25
זמן רבנו תם: 21:02

שבת קודש פרשת נשא אבות פרק ו' מפטירים

"וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּירְעָה"
(שופטים יג' - ב')

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

מהלכות ומנהגי יום טוב וחג שבועות מבוסס על שו"ע ופוסקים אחרונים

הבערה וכיבוי האש

- א. אסור להוליד אש חדשה ביום טוב בעזרת גפרור וכדומה, ולא הותר כיו"ט להבעיר אלא מאש מצויה. אולם אם אדם עבר והוליד אש ביום טוב מותר ליהנות מהאש ביום טוב.
- ב. מותר למלטלל קופסת גפרורים ביום טוב, ואין להם דין מוקצה ביום טוב, כיון שראוי להשתמש בהם על ידי הדלקה מאש מצויה.
- ג. ראוי להחמיר שלא לקחת ביום טוב נייר שכתוב בו אותיות ולהדליק ממנו מאש לאש באופן שאפשר להדליק בלא זה. ויש אומרים שאין בזה משום מוחק האותיות.
- ד. יש אומרים שמי ששכח להכין אש מערב יו"ט, גם אם יכול היה להכין אש מערב יו"ט, מותר לו לומר לגוי להדליק עבורו אש ביום טוב. ויש הולקים. והעיקר כסברא ראשונה. (הזון עובדיה על הלכות יום טוב)
- ה. מותר להשתמש ביום טוב במיתקן לכיבוי הגז שהומצא לאחרונה על ידי מכון מדעי טכנולוגי, שהוא מכשיר המבוסס על שעון שבת, ונעשה על ידי גרמא בלבד.

אוכל נפש והנאה השווה לכל נפש

- א. אסור לסחוט זיתים וענבים ביום טוב, שהוא כמפרק, שהוא תולדה של מלאכת דש, וכן אסור לסחוט תותים ורימונים, תפוזים ואשכוליות וכל שאר הפירות העומדים למשקים, ואפילו לסחוט תפוז על סוכר אסור, אבל לימונים מותר לסחוט. (ילקוט יוסף)
- ב. מותר לגרד גבינה כמגדדת המיוחדת לכך, ונכון לעשות זאת בשינוי מפני שאפשר היה לגרדה מערב יו"ט, מבלי שתפוג את הטעם, אבל צנון וגזר וכדומה, שאם היה מגרדם מערב יו"ט היו מפגיגים טעמם, מותר לגרדם ביום טוב ללא שינוי. (ילקוט יוסף)
- ג. הנאה השווה לכל נפש מותרת ביום טוב כאוכל נפש עצמו, לכן מותר לחמם מים חמים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, שהיא הנאה השווה לכל נפש, אבל כדי לרחוץ כל גופו אסור, שאין זו הנאה השווה לכל נפש.
- ד. מים שהוממו בערב יו"ט מותר לרחוץ בהם את כל גופו כאחד, שלא גזרו בזה אלא בשבת, ודווקא מקלחת או כאמבטיה פרטית אבל בבית המרחץ אסור. ולדעת הרמ"א אין לרחוץ כל גופו אפילו במים שהוממו מערב יו"ט. גם לדעת הרמ"א מותר לרחוץ את כל גופו במים פושרים, כלומר במים קרים שהפיגו את צינתם על ידי ערבובם עם מים חמים. ובמים שהתחממו בדוד שמש מותר כנ"ל אפילו אם התחממו כיו"ט.

פינת העורך

"ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו, נחשון בן עמינדב למטה יהודה; וקרבנו..." (פרק ז' - יב) ככולם נאמר "קרבנו" ובנחשון נאמר "וקרבנו", מדוע? נראה לומר ששבט יהודה הוא הקודם לכל הדברים, לדגלים, לחנוכת המזבה, למלחמה, לנחלת הארץ וגם לגאולה בעתיד. וכדי שלא יתגאה על אחרים, לומר אני הקרבת ראשון, לכן התחיל "וקרבנו" כאילו הוא שני לאחרים. לכן לא הזכיר בו נשיא, ובכל השאר שהקריבו אחריו הזכיר נשיא.

הקדמה

לגבי חג שבועות שואלים הו"ל: למה תלה הכתוב יום חג השבועות בספירה, ולא ככל שאר המועדות הנקבעים לפי תאריך? ומשיבים - לפי שכאשר נתבשרו ישראל על יציאת מצרים, נרמז להם שיקבלו את התורה לאחר המישים יום, שנאמר "בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלוקים על ההר הזה", "נ" יתרה הרומזת כי לאחר נ' ימים יצאתם ממצרים, יקבלו את התורה על הר חורב. ומרוב חיבה וכמיהה לקבלת התורה היו מונים בני ישראל את הימים עד לקבלת התורה, ועלתה חיבתן לתורה לפני הקב"ה, ולכן נקבעה ספירה זו לדורות. וכבר פשט המנהג בכל תפוצות ישראל להיות ערים כל הלילה בליל חג השבועות ולעסוק בתורה עד עלות השחר, וכמו שכתוב בזהר הקדוש: "חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה, והיו עוסקים בתורה, ואומרים: בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות". וכן אמרו עוד בזהר הקדוש: "כל אלו שמתקנים התיקון בלילה הזאת ושמהים בו, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזיכרונות, והקדוש ברוך הוא מברך אותם בשבעים ברכות וכתרים של עולם העליון".

לימוד תורה בלילה

- א. על כל אדם להתגבר בתפילת שחרית לכל ייתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, שלא יצא שכרו בהפסדו אם יישן בשעת קריאת שמע ותפילה, וכן יזהר בשעת קריאת התורה, לכל תחטפנו שינה.
- ב. יש נוהגים מחשש שמא תחטפנו שינה בקריאת שמע, בתפילות הבוקר ובקריאת התורה ומסיבות נוספות ללכת לישון אחר הלימוד ולהשכים לתפילה כבכל שבת ויו"ט, ומנהג טוב הוא.
- ג. מנהג האשכנזים לשמוע ברכות התורה ממי שישן בלילה שינת קבע ומנהג הספרדים שגם הניעורים בליל שבועות ועוסקים בתורה מברכים ברכות התורה, ובמקום מנהג אין לומר "ספק ברכות להקל".
- ד. מנהג הספרדים לברך כל ברכות השחר, הוץ מברכת על נטילת ידיים ואשר יצר. ואם הוצרך לנקיבו מברך אשר יצר.
- ה. יש להשתדל ביותר לעסוק בתורה ביום החג, וכמו שאמרו (פסחים סח) חציו לה' חציו לכם, ומנהג ישראל לקרות אזהרות שיסד רשב"ג וכיוצא בזה, ויותר נכון ללמוד בספר המצוות לרמב"ם, מצוות עשה ומצוות לא תעשה, ונכון גם לקרוא בספר תהילים, כי פטירת דוד המלך הייתה ביום חג השבועות. וכן מנהג לקרות מגילת רות בחג השבועות בלי ברכה.

הדלקת נרות של יו"ט

- א. מצווה להדליק נרות בליל יום טוב בכרכה. והנכון על פי ההלכה שלא יברכו שהחיינו בעת ההדלקה, ויכוונו לצאת ידי חובת ברכת שהחיינו בקידוש של ליל יום טוב כתקנת חכמים, שהרי ברכת שהחיינו נתקנה על התקדשות החג. ויש נשים הנוהגות לברך שהחיינו בעת הדלקת הנרות של יום טוב, ויש להן על מי לסמוך.
- ב. בשנה זו צריך להיזהר ולהדליק בליל שבועות נר של יו"ט רק אחרי צאת שבת, כלומר אחרי צאת הכוכבים (השנה, בשעה 20:11).

מרכות מכל האם

מזל טוב וברכות מעומק הלב לידידיה אליעזר והרות פרידמן הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת פרידמן הי"ו ומשפחת שיהי הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיוכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכל האם

מזל טוב וברכות מעומק הלב לגדליה ברוך ושירה פריז הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת פריז הי"ו ומשפחת גולן הי"ו. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיוכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

'משנה ברורה'

במשנה ברורה בס"ק ה' כתב שהסיבה לכך שכיום רבים לא מקפידים על כך היא מפני שיש בעיר בתים של גויים הגבוהים מבית הכנסת, ואם כבר לא ניכר שבית הכנסת הוא המבנה הגבוה ביותר, גם ליהודי אין חובה להקפיד על כך. אולם סיים שבמקום שניתן, ראוי לכתחילה להקפיד שבית הכנסת יהיה הגבוה ביותר.

"...ויש מקומות שאין נזהרין בזה וכתבו האחרונים שהטעם דכיון דיש שם הרבה בתי גויים שגבוהים מבית הכנסת, אם כן בלאו הכי ליכא הכירא לבית הכנסת, ומכל מקום ראוי לכתחילה לזוהר בזה בכל מה דאפשר כי בגמרא החמירו מאד על זה..."

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות סימן קנ' העלה את השאלה מדוע לא מקפידים על כך כיום, וכתב המישה נימוקים לזה.

א. לפי המאירי (שבת יא.) האיסור להגביה דירת מגורים יותר מבית הכנסת הכוונה אילו בונה קומה אחת אשר גובהה מהרצפה עד התקרה היא יותר מגובה היכל בית הכנסת מרצפתו עד התקרה, ולכן בבתי ששלנו שכל קומה כשלעצמה אין בה גובה יותר מבית הכנסת וכל אחד בביתו פנימה נמוך ושפל הוא בהרבה מגובה ביהכ"נ שבשכונתו, ולכן אף שהבית רב קומות ומזדקר יותר מגובה ביהכ"נ, מ"מ כל הרואה שם לב שאין זה היכל אחד גבוה אלא הרבה קומות נמוכי גובה, ולכן ליכא חשש.

ב. לפי לשון הרמב"ם (תפילה פרק יא' - ב') "כשבוניו ביהכ"נ אין בונים אותה אלא בגבהה של עיר", משמע שדין זה הוא רק למי שבא לבנות ביהכ"נ מתחילה, ולא למי שמיחד לביהכ"נ בית או דירה קיימת זה מכבר. (הערה: כך כתב בשו"ת יביע אומר חלק ו' חלק אורח חיים סימן כו' - ג.)

ג. כמור וקציעה (להגאון היעב"ץ סימן זה) שביהכ"נ ראוי שיהיה באמצע הישוב, ולכן אם הישוב בנוי במקום הרים וגבעות, אף אם יש דיורים במעלה הדר שנגות בתיהם גבוה מנג ביהכ"נ הבנוי באמצע שיפוע הדר, לית לן בה.

ד. בשפת אמת (שבת י"א א) כותב לומר שאם יש ביהכ"נ אחד ביישוב הגבוה יותר מכל בתי הישוב, שוב אין איסור שיהיה עוד בתי כנסיות הנמוכים מבתי הישוב.

ה. תכלית הכוונה שביהכ"נ צריך להיות גבוה מבתי העיר הוא משום יופי והדר, ולכן בזמננו שאין היופי נמדד כל כך בגובה הבנין, אלא בעיקר בחזונו החיצוני המהודרת במיני יופי וזן, ואם בולט ביופיו יותר מכל בתי התושבים, יוצאים בזה ידי חובה.

באות ה' כתב בפסקי תשובות, כתב שיש לפאר ולהדר את בית הכנסת, כך שיהיה נאה יותר מבתי המגורים.

'כף החיים'

בספר כף החיים בסימן קנ' ס"ק כ' כתב שאפשר להקל בעניין בית הכנסת שעזרת הנשים שלו גבוה יותר מההיכל, ובס"ק כב' התייחס לבית הכנסת בעיר שבנויה על שיפולי ההר.

'ילקוט יוסף'

בספר ילקוט יוסף בסימן קנ' - מדיני בניית בית הכנסת סעיף ב' כתב שלאילו המקילים היום לבנות בניינים בעיר הגבוהים יותר מבית הכנסת יש על מי לסמוך.

סיכום

לכתחילה, כאשר בונים בית כנסת, יש לבנות במקום גבוה, כך שיהיה המבנה הגבוה ביותר ביחס לבתי העיר או מקום הישוב. במקומות רבים כיום לא מקפידים על כך, וזאת מכמה טעמים שפורטו לעיל. אולם גם כאשר לא מקפידים על כך, יש פאר ולהדר את בית הכנסת, כך שיהיה נאה יותר מבתי המגורים.

בניית בית כנסת במקום הגובה ביותר בעיר

בספר משלי פרק א' פסוק כא' כתוב: "בראש המוית תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר: עד מתי פתים תאהבו פתי ולצים לצון חמדו להם וכסילים ישנאו דעת". בפירוש מצודת דוד פירש: "בראש הומויות - שם בראש מקום שנשמע שם המוית בני אדם". אם כן, דברים חשובים, יש לאומרם במקום מרכזי, שישמעו לכל.

מקור בתלמוד

בתוספתא מגילה בפרק ג' הלכה כג' דרשו פסוק זה לגבי המקום ביישוב בו צריך לבנות את בתי כנסת: "אין בונין אותן אלא בגובה שבעיר שנאמר בראש הומויות תקרא" - ובגמרא במסכת שבת דף יא. הובא.

"ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה, שנאמר: לרומם את בית אלוקינו ולהעמיד את חרבותיו (עזרא ט' ט'). והני מילי - בבתיים אבל בקשושי ואברורי - לית לן בה. אמר רב אשי: אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה. - והא חרבה! - מאותו עוון לא חרבה."

מפרש רש"י

קשושי ואברורי - בירניות ומגדלים, רב אשי ראש ישיבה היה במתא מחסיא, ומנעם מלהגביה בתיהם יותר מבית הכנסת.

רא"ש

הרא"ש במסכת שבת פרק א' סימן כג' פירש שבירניות ומגדלים הכוונה למכנים שלא משתמשים על גגותיהם. ואם כן, בבתיים עם גג משופע שלא משתמשים בגג, מותר שגגותיהם יהיו גבוהים מבתי הכנסת.

פירוש המאירי

המאירי בבית הבחירה על מסכת שבת דף יא. כתב שאם סיבת הבית הגבוה אינה דרך שררה, כגון שבונים בתים גבוהים לצורכי מגורים, מותר לבנותם גבוהים יותר מבתי כנסת.

רמב"ם

מפסיקת הרמב"ם בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא' הלכה ב' בעניין זה ניתן לדייק, שהחובה לבנות בית כנסת גבוה יותר מבתי העיר, הוא דווקא כאשר בונים בניין למטרת בית כנסת, אבל, אם מסיכים בניין קיים אין חובה שיהיה גבוה יותר מבתי העיר. כמו כן מלשון הרמב"ם שכתב: "גבוהה מכל הצרות העיר", ניתן לדייק שגובה בית הכנסת צריך להיות גבוה יותר ביחס למקומות בבתי העיר בהם נעשה שימוש.

"כשבונין בית הכנסת אין בונין אותה אלא בגבהה של עיר שנאמר בראש הומויות תקרא, ומגביהין אותה עד שתהא גבוהה מכל הצרות העיר שנאמר ולרומם את בית אלוקינו..."

פסיקת הטור

בטור בסימן קנ' פסק לגבי גגות משופעים, שמוודים את גובהם ביחס לקו גובה בשיפוע, שניתן להשתמש בו.

פסיקה להלכה בשו"ע

מ"ן בשו"ע סימן קנ' סעיף ב' פסק להלכה כדעת הטור, והרמ"א הוסיף שהוכח זה אינה תקיפה בשעת הדחק.

אין בונים בית הכנסת אלא בגובהה של עיר, ומגביהין אותו עד שיהיה גבוה מכל בתי העיר שמשתמשים בהם, לאפוקי בירניות (פירוש בנינים העשויים לנוי תרגום שכיות החמדה בירניות שפירן) ומגדלים שאין משתמשים בהם, וגג שהוא משופע ואינו ראוי לתשמיש, משערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש, דהיינו שאם יש עליה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבית הכנסת. הגה: ובשעת הדחק, או שיש מצות מלכות שאינן רשאים לבנות בית הכנסת כדינו, מותר להתפלל בבית אף על פי שדרין בעליה על גביו, ובלבד שיהיה בעליה שעליו בנקיות. כמו שיתבאר ס"ס קנ"א..."

קול ששון

המסכה pe

פרשת ke

עשר תעשר - עשר כדי שתתעשר

בשנה השניה בזמן הקציר, חשב הבן בליבו: "מדוע עלי לתת תבואה כה רבה למעשר, אתן רק תשעים כורים ולי ישאר יותר" וכך עשה, הוא הפריש מעשר ללוי רק תשעים כורים. בשנה שאחר כך הצמיחה לו השדה רק תשע מאות כורים ולא אלק, כפי שהייתה רגילה להצמיח. התפלא הבן מאוד - "מדוע לא הצמיחה השדה יכול כרגיל?! והוא הפריש למעשר רק שמונים כורים במקום תשעים. בשנה שלאחר מכן הצמיחה השדה רק שמונה מאות כורים, והבן הפריש רק שבעים כורים. וכך בכל שנה ושנה הפחית הבן מן המעשר, והשדה הצמיחה לו פחות תבואה, עד שבשנה אחת הצמיחה לו השדה רק מאה כורים. ראו זאת יידינו, ואמרו לו: כתוב בתורה "עשר תעשר" והו"ל דרשו זאת - עשר כדי שתתעשר - ככל שאדם מקפיד במצות עשר, ה' שולח ברכה בשדהו והיא מצמיחה לו יותר יכול הוא מתעשר, אך כשאדם נותן פחות מעשר ממה שהוא צריך לתת, ה' גורם לכך שהשדה תצמיח לו פחות יכול ממה שהיא רגילה להצמיח.

מיבולי השדה אנו מצווים להפריש מעשר מהתורה, אולם המנהג הוא להפריש מעשר ולתת אותו לעניים ולנוקסים גם מהרווחים הכספיים.

האב מצווה על בנו להקפיד על המעשרות

אדם שגזל הפיץ מחבירו, אם ביקש ממנו שיהזיר לו את הגזילה, והוא סירב להחזיר, ונשבע שהחפץ שלו. כאשר הוא מתחרט ורוצה להחזיר את הגזילה, צריך הוא להחזיר את הגזילה ועוד המישיית מערך הגזילה. אם בינתיים נפטר האדם שממנו גזל, עליו להחזיר את הגזילה ואת הכסף הנוסף, לבניו או לקרובי משפחתו. ואם אין לגזול קרובי משפחה, כגון גר, יש להשיב את הגזילה והכסף הנוסף לכהן. הכהנים משרתי ה' היו מקבלים מתנות נוספות כגון תרומה, גם הלויים היו מקבלים מעשר מהתבואה. מעשה באדם, שהייתה לו שדה, שהייתה מצמיחה לו בכל שנה כמות של אלק כורים. אדם זה הקפיד בכל פעם להפריש מאה כורים למעשר ללוי, כפי שציווה התורה הקדושה, והשדה לא הצמיחה אף פעם פחות ממה שהייתה רגילה, והיא פרנסה אותו ואת בני ביתו בכבוד. לפני מותו קרא האיש לבנו ואמר לו: "בני, אני נותן לך את השדה, אנא נהג כפי שנהגתי בה אני, ואל תשכח להפריש מעשרות." כשנפטר האב, בנו טיפל בשדה וטיפח אותה מאוד. זרע, השקה וזיבל, וכשקצר את התבואה. נתן למעשר מאה כורים. כפי שציווה עליו אביו?

אגרות אפרטה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה' (המשך)

6. בקרבן פסח כתוב - "לא יצוק עליו שמן" (פרק ה') מדוע?
א. כדי לא להדר את קורבנה. ב. השמן קרוי אור והיא עשתה בחושך.
ג. שמן מסמל ברכה, והיא ומעשיה מביא קללה. ד. תשובות א' ו' נכונות.
7. "ויחי ביום כלות משה" (פרק ז') למה / למי הכוונה "כלות"?
א. לתורה שהיא ככלה לישראל. ב. לסיום הכנת הכלים והעבודה.
ג. לעם ישראל שהיו ככלה הנכנסת לחופה. ד. לסיום המשכן.
8. "...וישמע את הקול מדבר אליו..." (פרק ז') לאיזה קול הכוונה?
א. קולו של ה' שנבר עימו בהר סיני. ב. קולו של ה' מלפני הטא העגל.
ג. קולו של הקב"ה ולא קולות של מלאכים. ד. תשובות א' ו' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ה'

9. "...וישמע את הקול מדבר אליו..." (פרק ז') לאיזה קול הכוונה?
א. קולו של ה' שנבר עימו בהר סיני. ב. קולו של ה' מלפני הטא העגל.
ג. קולו של הקב"ה ולא קולות של מלאכים. ד. תשובות א' ו' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ה'

10. "...האשם המושב לח' לבחן..." (פרק ה') מדוע נקרא "המושב לח'"?
א. יראת ה' שבו גרמה לו להשיב את הגזילה. ב. ה' קנאו עבור הבחן.
ג. אין בעלים להשיבו, משיבו לבעלי הבעלים לח'. ד. א' ו' נכונות.

לימוד פורה ואהבה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מי נשא את המשכן וכליו כשבני ישראל נסעו ממקום למקום?
א. הכהנים. ב. עובדים זרים - תילנדים וסנים.
ג. הלויים. ד. המשכן והכלים נשאו מעצמם בדרך נס.
2. ממה צריך להיזר הנזיר בימי נזרו?
א. משתית יין. ב. מגילות. ג. מלהיטמא למת. ד. כל התשובות נכונות.
3. כיצד הקריבו הנשיאים את קורבנם ביום הנוכת המשכן?
א. כולם באותו יום. ב. ארבעה בכל יום כנגד רוחות השמים.
ג. כל יום שלושת הנשיאים שבאותו דגל. ד. כל יום נשיא אחד.
4. מה היה תפקידם של הלויים בני גרשון?
א. לשאת את יריעות המשכן ואת המכסה. ב. לשיר בזמן פירוק המשכן.
ג. לשאת את קלעי החצר ואת שער החצר. ד. תשובות א' ו' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ה'

5. "...לעבוד עבודה עבודה..." (פרק ד') מה הכוונה - "עבודה עבודה"?
א. עבודה הקשה של המשכן. ב. לשמירה על המשכן.
ג. לעבודה היותר קדושה במשכן. ד. לשירה במצולתיים וכינורות.

התשובות הנכונות פרשת בחוקותי הם:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

ברכות מעומק הלב לראובן ועל ה"ו להולדת בנם הבכור רועי אליהו ה"ו (נבד למאיר וסיגל עקנין ה"ו) והכנסתו בעיתו כבריתו של אברהם אבינו ע"ה. יחי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו הן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם.

